

قوانین طرح تعویض کارت ملی بررسی شد

تعویض برای تغییر سامانه

بر اساس حکم دیوان عدالت اداری عکسبرداری برای کارت ملی هوشمند در دفاتر پیشخوان دولت و ثبت احوال غیر مجاز است

شهرود حقوقی | این کارت تا تاریخ ۱۳۹۶/۰۸/۲۱ اعتبار دارد. پشت تمام کارت‌های ملی قدیمی تاریخ اعتبار دارد. تعویض کارت ملی به میان نیامده بود تا آن که امسال از طریق مراجع رسمی ضرب‌العجل می‌تواند تا پایان سال برای تعویض کارت‌های ملی اعلام شد.

حالا بحث بر سر آن است که بسیاری از مردم تاریخ اعتبار کارت ملی‌شان تمام نشده، اما با توجه به خطراتی که از سوی سازمان ثبت اسناد داده می‌شود، مجبور به تعویض کارت‌های ملی‌شان و با هزینه شخصی هستند. کارت‌های ملی که هنوز عمرشان به ۲۰ سال هم نرسیده و هر کس برای دریافت آنها در باز نخست مبلغی را پرداخته و در حفظ و نگهداری از آنها نیز کوشا بوده است.

بسیاری از کارت‌های شناسایی هوشمند شده‌اند، شناسنامه، گواهینامه، کارت وسایل نقلیه و... اما برای هیچ‌کدام از آنها تاریخ اعلام نکرده‌اند. روال این گونه است که اگر کسی کارت شناسایی جدیدی می‌خواهد دریافت کند، کارت هوشمند به او می‌دهند یا اگر کسی کارت شناسایی‌اش منقضی شده با پرداخت هزینه، کارت شناسایی جدید و هوشمند دریافت می‌کند. در واقع معمولاً هم همین روش مرسوم بوده و تا زمانی که اعتبار کارتی به پایان نرسیده یا منقضی نشده یا کسی به‌تازگی کارتی دریافت نکرده است، نباید آنها را مجبور به تعویض کارت‌های شناسایی‌شان کرد. اوایل انقلاب به دلیل آن که نظام کشور و مقررات و قوانین تغییر کرد، نیاز بود شناسنامه‌ها به‌عنوان مهمترین مدرک شناسایی تعویض شود.

تعویض شروع طرح تعویض کارت ملی، اعتبار آن است که اگر برای دریافت کارت ملی به دفاتر پیشخوان مراجعه کرده باشید، کارت ملی هوشمند به شما تحویل می‌دهند و در واقع دیگر آن کارت‌های قدیمی چاپ و توزیع نمی‌شوند. اما دریافت کنندگان کارت‌های ملی هوشمند یا کسانی بودند که برای نخستین بار کارت ملی دریافت می‌کردند

مبلغی برای آن تعیین شد. سیف‌الله ابوترابی، سخنگوی سازمان ثبت اسناد کشور در تیرماه سال جاری در مورد هزینه درخواست کارت ملی اعلام کرد: ابوترابی در مورد هزینه اخذ مدارک تا صدور کارت هوشمند ملی گفت: ۷ تا ۹ هزار تومان هزینه اخذ درخواست مدارک و صدور کارت است و ۲ هزار تومان هزینه تحویل کارت و ۲۰ هزار تومان براساس مصوبه مجلس باید به خزانه واریز شود، بنابراین در مجموع، ۲۱ هزار تومان هزینه‌ای است که افراد بابت دریافت کارت هوشمند ملی خود باید بپردازند. پرداخت هر رقمی خارج از ۲۱ هزار تومان خلاف است و چنانچه متقاضیان بیشتر از این پرداخت کردند، می‌توانند به دفاتر پست، پیشخوان یا اداره کل بازرسی ثبت احوال مراجعه کنند.

اما برخی از مراجع به دفاتر پیشخوان با هزینه‌های بیشتری مواجه شده‌اند. به گفته یکی از مراجع، مبلغی حدود ۵۰ هزار تومان دریافت کرده‌اند که از این مبلغ ۹ هزار تومان برای عکس گرفته‌اند، به جای یک بار دریافت ۲ هزار تومان دو بار این مبلغ را دریافت کرده‌اند و به جای ۲۰ هزار تومان هم ۴۰ هزار تومان گرفته‌اند. البته که نمی‌توان گفت تمام مراکز چنین کاری می‌کنند، اما شاید مردم هم زمان و هم حوصله کافی برای اعتراض به این وضع را نداشته باشند و بخواهند بدون دردسر کارشان راه بیفتد و این مبلغ را پرداخت کنند.

متنوعیت عکاسی در دفاتر پیشخوان یکی دیگر از نکاتی که بسیار اهمیت دارد، عکس گرفتن در دفاتر پیشخوان است. در آذرماه امسال سیف‌الله ابوترابی با بیان این که عکس‌هایی که برای کارت ملی هوشمند استفاده می‌شود در دفاتر پست و پیشخوان

کارت ملی هوشمند، تحول نظام ثبت احوال

برای بسیاری از هموطنان پرسش‌هایی در زمینه تعویض کارت‌های ملی پیش آمده است. با توجه به قانون برنامه پنج‌ساله پنجم و ششم توسعه، همچنین بند «د» ماده ۴۶ برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه که به تحول نظام ثبت احوال اشاره دارد، وزارت کشور (سازمان ثبت احوال) مکلف است با همکاری دستگاه‌های ذیربط همراه با تکمیل و اصلاح پایگاه اطلاعات هویتی به صورتی که شامل تمامی وقایع حیاتی نظیر تولد، ازدواج، طلاق، فوت و تغییرات مشخصات هویتی و صدور گواهی (امضای الکترونیکی) و سایر کاربردها باشد، تا پایان برنامه نسبت به تأمین و صدور کارت هوشمند ملی چندمنظوره برای آحاد مردم اقدام کند. تمامی اشخاص حقیقی و مشمول مکلفند در ارائه خدمات خود به مردم از این کارت استفاده کنند. آیین‌نامه اجرایی این بند شامل زمانبندی، مصادیق، موارد شمول، سطح دسترسی، میزان و نحوه اخذ هزینه صدور کارت است و نحوه استفاده از آن توسط وزارتخانه‌های ارتباط و فناوری اطلاعات و کشور و با هماهنگی معاونت تهیه شده و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. با توجه به این قوانین و برای پاسخ به سوالات بسیاری از شهروندان در این رابطه با رضاعینی، حقوقدان و مدرس دانشگاه به گفت‌وگو نشستیم.

تمام کارت‌های ملی تاریخ اعتبار دارند، اما در اطلاعیه‌های جدید، تمام افراد حتی آنهایی که کارت ملی‌شان تا سال‌های آینده اعتبار دارد، ملزم شده‌اند کارت‌شان را از قدیمی به هوشمند تغییر دهند. عده‌ای از شهروندان بعد از این الزام این سوال برای‌شان پیش آمده که آیا این تعویض‌ها قانونی است یا خیر؟

در رابطه با اعتبار کارت‌های ملی بعد از سال ۹۶ باید بگوییم مطابق مصوبه دولت که از سال ۹۲ اجرایی شده است و با توجه به قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه و قانون پنج‌ساله ششم توسعه در ۱۰ سال گذشته، خصوصاً با توجه به ماده ۴۶ و بند دال برنامه پنجم توسعه، دولت موظف شده این موضوع را عملیاتی کند. همچنین پیگیری این موضوع از سال ۹۲ هم آغاز شده است. اما دلیل این که این کار تسریع پیدا کرده این است که زمانی که کارت‌های ملی صادر می‌شدند مدت اعتبار آنها هفت ساله بود، هم کارت ملی هوشمند و هم کارت‌های قدیمی و هر قدر ما به اتمام هفت‌سال نزدیک می‌شویم این موضوع تسریع پیدا می‌کند. البته از نظر قانونی مطابق اعتباری که در پشت کارت‌هاست بیشتر از ۹۰ درصد کارت‌های ملی روزهای آخر اعتبار خود را می‌گذرانند.

آیا دریافت مبلغ برای ثبت‌نام و تعویض کارت‌های ملی به بهانه تحول نظام ثبت احوال و به‌روز کردن سامانه قانونی است یا خیر؟

در رابطه با دریافت مبلغ برای تعویض کارت‌های ملی باید گفت این کار کاملاً قانونی است. این کار مطابق قانون مصوب مجلس است که ۲۰ هزار تومان برای پیش‌ثبت‌نام و ۹ هزار تومان کارمزد و ۲ هزار تومان هم زمان تحویل دریافت می‌کنند که در مجموع ۳۱ هزار تومان می‌شود. البته اگر دفاتر پیشخوان بیش از این مبلغ دریافت کنند، غیرقانونی است. نکته‌ای که در این میان وجود دارد این است که تعدادی از دفاتر پیشخوان ظاهراً مبالغی را برای ثبت‌نام از کسانی که دسترسی به اینترنت ندارند، دریافت می‌کنند. این مبالغ به این دلیل است که این دفاتر کار کافی نت‌ها را انجام می‌دهند. البته ظاهراً هم با دسترسی که وزیر ارتباطات داده است آن مبلغ در حال حاضر دریافت نمی‌شود، بنابراین هزینه‌ها و دروازه‌ها از کسانی که دسترسی به اینترنت در منزل‌شان ندارند به نوعی رایگان شده است.

در چند سال گذشته اعلام کردند کارت ملی الکترونیکی آماده شده و افرادی که درخواست الکترونیکی یا هوشمند شدن کارت‌های‌شان را دارند، می‌توانند با مراجعه به دفاتر پیشخوان، کارت ملی خود را تعویض کنند. این کار اختیاری بود، اما در حال حاضر اجباری شده است. آیا این اجبار، کار درستی است؟

در رابطه با این موضوع که قبلاً اختیاری بوده و در حال حاضر اجباری، بحث اختیار و اجبار مطرح نیست. مطابق قانون برنامه پنجم توسعه باید این امر صورت بگیرد. این روند به مرور بوده و مردم اطلاع‌نداشتند. اما آنچه مسلم است اکنون یک امر حکومتی است و اجبار و اختیار مطرح نیست. اختیار به این معنا بوده که مردم فرصت داشتند اقدام به این کار کنند و اختیار به این منظور بوده که همان اوایل این کار را انجام دهند یا خیر بگذارند دقیقاً ۹۰ تا پایان مهلت‌فست کارت‌ها تمام شود.

در فضای مجازی و در مراجعه ارباب رجوع به دفاتر پیشخوان خبری مبنی بر این که اگر کسی کارت ملی‌اش را تا پایان سال تعویض نکند، در سال جدید باید مبلغ ۳۰۰ هزار تومان جریمه پرداخت کند، منتشر شده است. آیا در یافت این مبلغ به‌عنوان جریمه قانونی است یا خیر؟

در رابطه با جریمه‌ای که در فضای مجازی و برخی دفاتر پیشخوان مطرح می‌شود به نظر من این خبر صرفاً شایعه است. اصلاً بحث جریمه مطرح نیست و تنها جریمه این است که کارت‌شان دیگر اعتباری ندارد و باید بروند و آن را تعویض کنند. مگر نه جریمه نه مصوب شده و نه قرار بر چنین چیزی است. به‌طور مثال وقتی نفر اعتبار عابر بانک تمام می‌شود به بانک برای تعویض کارت مراجعه می‌کند و کارت جدید می‌گیرد، قرار بر این نیست که جریمه‌ای پرداخت کنند، فقط از امکاناتی که به واسطه کارت داشته، محروم می‌شود. تعویض کارت ملی هم مانند تعویض عابر بانک است و جریمه‌ای ندارد.

نکته دیگری که وجود دارد این است که دفاتر پیشخوان دولت مجوز گرفتن عکس از مردم را ندارند، ولی همچنان این کار را می‌کنند. به‌طور مثال برای تعویض همین کارت ملی هزینه‌ای بیش از ۳۰ هزار تومان دریافت می‌کنند. ۹ هزار تومان برای عکس و دو قبضه ۲ هزار تومانی دیگر هم در کنار این مبالغ از شما می‌گیرند. آیا اجازه این کار را دارند؟

در رابطه با مجوز عکس در دفاتر پیشخوان باید گفت کاملاً غیرقانونی است. همان‌طور که اتحادیه عکاسان به دیوان عدالت اداری شکایت کردند و رای خوبی هم گرفتند و به واسطه این رای مدت‌هاست دیگر این اجازه را ندارند که عکس بگیرند. اما به نظر من حرکت خوبی بود، زیرا در سفارخانه‌های تمام کشورها این امر مرسوم است که از حال حاضر افراد عکس می‌گیرند.

در آخرین که با استناد به چه قانونی اجازه انجام این کار را دارند؟
در رابطه با قانون، مواد قانونی اصلی این حرکت به تحول نظام ثبت احوال بازمی‌گردد که در برنامه پنجم توسعه ابتدا این ماده در بند «د» ماده ۴۶ و در برنامه ششم توسعه به این مورد اشاره شد.

جرایم سیاسی در ترازوی تبعیض

سید کاظم هاشمی | کارشناس مسائل حقوقی

بازدارندگی قوانین مجازاتی در جمهوری اسلامی ایران، متأسفانه برای حفظ مرزبندی‌های کیفری کفایت نمی‌کند، بنابراین نقض عملکرد مسئولان بالادستی در رده‌های پایین‌تر با تبعیض در قشر فرودست

این توضیح در هر فعل یا ترک فعلی آیا فردی را که با نیت مصلحت‌اندیشانه و بدون غرض‌ورزی نسبت به تخریب یا تضعیف اصل نظام اقدام کرده است، می‌توان مجرم دانست؟

نمود می‌یابد. حلال آن که در برخی کشورها همچون هند، نیوزیلند، آفریقای جنوبی و چین افشار بالادست را در چارچوب قوانینی سختگیرانه، همتای شأن دولت و حکومت خود محصور و محدود کرده‌اند و به این ترتیب ملت، به‌ویژه طبقات پایین از آسیب‌های ناشی از کم‌کاری و ندانم‌کاری مسئولان در امان مانده‌اند.

ضریب اعتماد ملت به قوای مجریه، مقننه، قضائیه و حاکمیت با تکریم ارباب رجوع همسطح و برابر با دولتمردان و وابستگان آنان تقویت می‌شود و نه با تخریب و تضعیف و تقابل! کرانت انسانی‌ای قائم به ذات او است و نه سمت کشوری و لشکری او و هر آنچه غیر این باشد رنگ‌وبوی مصلحت‌جویی یکجانبه دارد که مردم این تبعیض را بر نمی‌تابند. افراد صاحب منصب که به طرح و تصویب قوانین در مجلس اقدام می‌کنند، بدانند در غرر الحکم، ج ۴، ص ۵۲۱ امیر مومنان می‌فرماید: «دل‌های مردم صندوقچه‌های حاکم است؛ پس آنچه از عدالت و یسطلم در آنها بگذارد، همان را خواهد دید.»

بدیهی است آثار رفتاری مسئولان نظام به‌مثابه وحدت رویه‌ای کنش و واکنش مردم آن جامعه را به اشکال مختلف برمی‌انگیزد. صد البته که افزایش حجم اخبار ریا، تزویر، بی‌عدالتی و غفلت‌ورزی مسئولان یا به قولی «بالادستی» ها سبب کدورت و کاستی اعتماد مردم به نظام و در نهایت موجب نفوذ دشمن فرصت‌طلب با هر حرکت خیزشی ملت خواهد بود. تنظیم، تدوین و تشدید مجازات‌هایی با ضمانت اجرای الزام‌آور برای مسئولان نظام ضروری است تا در مقام بازدارندگی تمام وظایف قانونی و شرعی خود را با وسواس در مسیر اجرای عدالت انجام دهند. این اقدام انقلابی مهم موجب می‌شود به‌صورت خودکار با کاهش جرایم در سطح جامعه رویه‌رو شویم. مگر نه آن که اعتقادات دینی، اصول قانون اساسی و هم کلام امام خمینی (ره) جزو منش حرکتی این انقلاب است و مسئولان مملکت منصوب می‌شوند تا در تسریع تکمیل این حرکت ناب و تزریق این تفکر به جماع داخلی و جوامع بین‌المللی نقش آفرین کنند؟

این تغییر نگاه و تصویب قوانین با ضمانت اجرای یکسان برای تمامی ایرانیان، پیشنهاد می‌شود در مجمع تشخیص مصلحت نظام و تحت نظارت دقیق رهبری تدوین، تنظیم و تصویب شود.

«تبعیض» برای همه ملموس است، حتی در یک برگه حاوی شعار «احترام به ارباب رجوع» که لایه‌لای تابلوهایی پوشیده از مجازات‌های توهمین به کارمندان، گم شده. یک توصیه، یک بار برای کارمندان و اما مواد قانونی توأم با مجازات‌های آن به دفعات برای مراجعان! چرا؟

فعل «فرق گذاشتن»، مختص قوانین داخلی ادارات دولتی و غیردولتی نیست. در قوانین مدنی و کیفری نیز هست. در ماده‌یک قانون جرایم سیاسی آمده: «هر یک از جرایم مصرح در ماده ۱۰ این قانون چنانچه با انگیزه اصلاح امور کشور علیه مدیریت و نهادهای سیاسی یا سیاست‌های داخلی یا خارجی کشور ارتکاب یابد، بدون آن که مرتکب قصد ضربه زدن به اصل نظام را داشته باشد، جرم سیاسی محسوب می‌شود.» این قانون خطاب به آنان است که با حسن نیت به باخاسته و قصد اصلاح امور اداری و سیاسی مملکت را دارند و نه معاندین.

سوال این‌جاست؛ چنانچه مرتکب با انگیزه اصلاح امور و بدون قصد ضربه‌زدن به اصل نظام، موارد مندرج در ماده ۲ همین قانون را انجام دهد؛ آیا مرتکب فعل سیاسی شده؟ آیا به اتهام ارتکاب خلاف قانون محاکمه می‌شود؟

قانون مصوب جرایم سیاسی، علاوه بر درج تبعیض آشکار برای مجازات مردم و مسئولان؛ مانع آزادی‌های مشروع مردم از جمله آزادی بیان و امر به معروف و نهی از منکر است. این در حالی است که جرم سیاسی برای سیاسیون است و نه مردم عادی که برای اعتراض به خیابان‌ها آمده‌اند و ممکن است از روی جهل موضوعی قانون یا جهل حکمی، عملی با آثاری محدود انجام دهند. ارجح دانستن نظارت بر قشر غیرسیاسی و نه مسئولان در این ماده قانونی، نتیجه‌ای معیوب صادر می‌کند که عواقب متعدد ناگوار برای پایداری و حفظ نظام به دنبال دارد. حضرت علی (ع) در حکمت ۴۷۶ نهج‌البلاغه می‌فرماید: «عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگری بپرهیز، زیرا زورگویی مردم را به ترک از وطن وامی‌دارد و ستم، آنان را به قیام مسلحانه می‌کشاند.»

سوال دیگر «جرم‌انگاری» مرتکب است. قانون‌گذار چگونه قصد و اراده و ارتکاب فرد را برای اثبات جرم سیاسی درمی‌یابد؟ برای شکل‌گیری «جرم» جمع سه عنصر «قانونی»، «مادی» و «معنوی» ضروری است. با